

Informace pro děti o sociálně-právní ochraně dětí

V životě nastanou situace, kdy se člověk nemusí stydět za to, že potřebuje pomoc a podporu od někoho jiného. Pokud tě trápí problémy týkající se tebe nebo tvé rodiny, může ti v tom pomoci právě orgán sociálně-právní ochrany dětí. V následujícím textu se ti pokusíme vysvětlit, co tento orgán dělá, v čem ti může pomoci a jakým způsobem a kde pracuje.

Co je orgán sociálně-právní ochrany dětí a kde ho najdu?

V Praze je několik úřadů, každý má více odborů, které se zabývají rozdílnou činností. Odbor sociální má několik oddělení a zabývá se především prací s lidmi a možnostmi pomoci v různých situacích. Součástí odboru je právě oddělení sociálně-právní ochrany dětí (zkratka OSPOD), tomuto oddělení se často mezi lidmi říká „sociálka“. Na tomto oddělení pracují především sociální pracovníci a kurátoři pro děti a mládež. Obecně lze říci, že se OSPOD snaží pomáhat dětem a jejich rodičům v situacích, kdy je podezření, že se o dítě rodiče nestarají dobře či se dětem děje něco špatného. Může se jednat o situace kolem rozvodu/rozchodu rodičů, když se rodiče často hádají, když máš nějaké potíže ve škole, nebo je na tebe doma někdo zlý, bije tě nebo ti jinak ubližuje.

Co dělá sociální pracovník a kurátor pro děti?

Sociální pracovníci a kurátoři se v případě potřeby snaží hájit a chránit Tvá práva a zájmy, aby ti zajistili co největší bezpečí, pokud se ti děje něco špatného. Mohou ti pomoci i poradit, pokud se dozví, že ti někdo ubližuje, snaží se a mají povinnost tomu zabránit, **protože by ti nikdo neměl dělat nic, co se ti nelíbí nebo ti způsobuje trápení a bolest** – nikdo by tě neměl bít, osahávat tě, nedávat ti najíst nebo se o tebe jinak nestarat, apod.). Sociální pracovníci mají určité postupy, jak tomu zabránit.

Sociální pracovníci se např. při řešení rozvodu/rozchodu rodičů snaží zjistit, u kterého z rodičů by bylo dítěti nejlépe, jak často by měl trávit čas s druhým rodičem, zabývají se také situacemi, když rodiče nepečují o svoje děti, tak jak by měli, nezajišťují jim vše, co potřebují a sociální pracovníci se pokoušejí udělat vše, aby k tomu již nedocházelo. Pracovníci se také snaží pomoci dětem, které nemají rodiče nebo se o ně nemohou jejich rodiče starat, snaží se jim najít náhradní rodinu či příbuzného, který by se o něj dobře staral a měl jej rád. Věnují se také případům rodin, kde jeden rodič ubližuje fyzicky nebo psychicky druhému (nazýváme to „domácí násilí“) a snaží se pomoci dítěti, které v takovém prostředí vyrůstá, aby se to změnilo.

Kurátoři pro děti a mládež pracují s dětmi, které dělají něco, co se nemá nebo něco protizákonného, obecně tomu můžeme říci, že tyto děti mají „výchovné problémy“ – např. když chodí „za školu“, kradou, sprejují, špatně se chovají k rodičům, sourozencům nebo ve škole, utíkají z domova, pijí alkohol, užívají drogy, apod.

Jak můžu OSPOD kontaktovat, aby mi pomohl?

- osobně, telefonicky, poštou nebo emailem
- můžeš přijít sám nebo s dospělou osobou, můžeš přijít i anonymně, abychom tvou situaci mohli řešit, budeme ale potřebovat tvé jméno a další údaje, vše je bezplatné
- na náš úřad se můžeš obrátit, pokud máš trvalé bydliště na Praze 4 nebo tu bydlíš

Kde?

- Úřad městské části Praha 4 sídlí na adrese: **Antala Staška 2059/80b, Praha 4**. Dostaneš se k nám **metrem C** na stanici **Budějovická**. OSPOD sídlí ve **druhém patře**.

Kdy?

- **Bez objednání** - osobně v úředních hodinách: **Pondělí a středa od 8 do 18 hodin, čtvrtek od 8 do 10 hodin.**
- **Mimo úřední hodiny – telefonicky** - **Pondělí a středa od 8 do 18 hodin, úterý a čtvrtek od 8 do 16 hodin, v pátek od 8 do 14 hodin.** Kontakty na pracovníky OSPOD najdeš vedle
- Pokud by ses někdy cítil v nebezpečí nebo ohrožení zavolej policii – linku 158. Pracovníci OSPOD slouží pohotovostně - mimo pracovní dobu a pokud bude potřeba, policie je zavolá.

Co se bude dít s Tvým případem?

Pracovníci spolupracují při řešení případů dětí a rodin s různými institucemi – především školou, lékaři, soudy, policií, neziskovými organizacemi, apod. Tyto instituce nám také mohou mimo jiné oznámit, pokud mají podezření, že se dítěti děje něco špatného.

- nejprve posoudí, jak je situace akutní a jestli je potřeba pomoci ihned, abys byl v bezpečí
- případ dostane konkrétní pracovník podle ulice Tvého bydliště, který se bude případem zabývat
- pokud přijdeš sám, někdo si o Tvé situaci s Tebou popovídá, pokud nám napíšeš nebo zavoláš - konkrétní pracovník se ti ozve nebo Tě navštíví (např. ve škole) a řekne ti, jak může pomoci
- pokud nebudeš chtít, aby o Tvé situaci s někým mluvil, pokusí se pracovník Tvé přání respektovat (neusoudí-li, že ti hrozí přímé nebezpečí)

Co dalšího OSPOD např. dělá?

Zastupování dětí u soudního řízení – např. když se rodiče rozvádí, soud musí nejdříve rozhodnout, u kterého z rodičů bude dítě potom bydlet. OSPOD zastupuje u soudu dítě a chrání jeho nejlepší zájem a názor.

Podání návrhu na nařízení ústavní výchovy – pokud má dítě velké výchovné problémy nebo nejsou vhodné podmínky, aby mohl vyrůstat u své rodiny, a již není jiná rodina, ve které by dítě

mohlo žít, podává OSPOD návrh k soudu na nařízení ústavní výchovy – jedná se vždy až o poslední možnost, vždy se OSPOD snaží zajistit, aby se situace řešila jinak, pokud je to možné a vhodné pro dítě (např. příbuzní, apod.).

Tvoje práva a povinnosti

Každé dítě má svá práva a povinnosti. Práva dětí jsou sepsána v dokumentu, který se nazývá „Úmluva o právech dítěte“, na této úmluvě, tedy dohodě, se státy dohodly, podepsali ji a zavázali se, že ji budou dodržovat, jsou v ní sepsána jednotlivá práva dětí. **Práva** jsou věci, které člověk může dělat nebo mít, když je někdo porušuje, může za to být potrestán. V souvislosti s tím má však každý člověk **povinnosti** – např. máš právo na soukromí, ale máš povinnost soukromí dopřát svým rodičům. **Je dobré znát a hájit svá práva, ale zároveň znát a dodržovat své povinnosti a neomezovat práva druhých.**

Jaká mám práva?

- Právo na soukromí
- Právo na svůj vlastní názor
- Právo na vzdělání
- Právo na zajištění základních potřeb (bydlení, jídlo, pití apod.)
- Právo na volný čas
- Právo na to, aby ti nikdo neubližoval
- Právo na to, aby tě nikdo sexuálně nezneužíval
- Právo na to, aby se o tebe rodiče starali

Pokud někdo tvoje práva porušuje, můžeš kontaktovat OSPOD, policii, krizové telefonické linky (linka bezpečí, apod.), učitele, psychology ve škole, apod.

Je třeba ale rozlišovat, co je tvé **právo** a co **potřeba** – např. to, že nedostaneš mobil, který si přeješ, není porušením Tvých práv a není to něco, co by OSPOD měl řešit.

Na OSPOD máš také svá práva:

- právo vyjádřit se k věcem, které se tě týkají
- právo na svůj vlastní názor a jeho vyjádření
- právo na utajení rozhovoru se sociálním pracovníkem a jeho založení do zvláštní důvěrné složky

- právo obrátit se anonymně na OSPOD
- právo na bezplatné poradenství a pomoc
- právo požádat o pomoc a zajištění bezpečí

Při ochraně Tvých práv se OSPOD řídí zákonem.

Jaké mám povinnosti?

Obecně lze říci, že velká část povinností vychází z domluvy společnosti => je zvykem, že se nějaká věc dělá nebo dodržuje, druhá část povinností je nám pak uložena zákonem => co nesmíme dělat, co je zakázané. Většinu těchto věcí se dozvíš ve škole, je nutné znát, co je zakázané a co se má a nemá dělat.

Jaké povinnosti máš ty a rodiče?

- nejen rodiče, ale i dítě se má podílet na péči o domácnost vlastní prací a příspěvkem (pokud vydělává peníze) dle svých možností a schopností
- dítě je povinno poslouchat rodiče
- předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost
- dokud dítě není svéprávné (18 let), rodiče mají právo ho usměrňovat v případě nutnosti výchovnými opatřeními, tak, aby tato opatření odpovídala jeho rozvíjejícím se schopnostem - dítě je povinno se těmito opatřeními podřídit
- škola, práce
 - o rodiče by měli zajistit, abys řádně docházel do školy
 - o na vyzvání ředitele školy jsou rodiče povinni se osobně účastnit projednání důležitých otázek týkajících se Tvého vzdělávání
 - o rodiče jsou povinni školu informovat o podstatných věcech týkající se např. Tvého zdravotního stavu či bezpečnosti, pokud to ovlivňuje průběh Tvého vzdělávání
 - o dokládat důvody Tvoje nepřítomnosti ve vyučování dle podmínek, které jsou stanovené školním řádem

Pokud rodiče své povinnosti opakovaně neplní a vyžaduje-li to nejlepší zájem dítěte, může OSPOD nebo soud nařídit opatření, která by měla vést k nápravě. Soud nebo OSPOD může:

- Napomenout dítě nebo rodiče, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě.
- Stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti např. školy.
- Uložit dítěti nebo rodičům omezení bránící škodlivým vlivům na jeho výchovu, zejména zákazem určitých činností.

V případě, že ani taková opatření nevedou k nápravě, rodiče opakovaně neplní své povinnosti, předchozí opatření nevedla k nápravě nebo je zásadním způsobem narušeno zdraví, vývoj dítěte – může soud na návrh OSPOD nařídit ústavní výchovu nebo odnětí dítěte z péče rodičů.

Rozvod/rozchod rodičů

V životě se stává, že se dospělí lidé přestanou mít rádi a nedokážou spolu již žít, hodně se hádají nebo spolu naopak nemluví a nechovají se k sobě hezky, poté může nastat, že se chtějí rozejít či rozvést a jeden z rodičů se odstěhuje. Když mají takto dospělí lidé děti, musí se určit, u koho budou děti poté bydlet, když se rodiče nedohodnou, musí o tom rozhodnout soud a k tomu vypomáhá i sociální pracovník OSPOD, který u soudu obhájí a chrání zájmy dětí.

Rozchod nebo rozvod rodičů je nepříjemný a zatěžující zvláště pro děti a je naprosto normální, že ti z toho může být smutno a chtěl bys, aby rodiče spolu byli šťastní jako dříve. Je důležité vědět, že:

- *Rozvod/rozchod rodičů není nikdy vina dětí, ale záležitost dospělých!*
- *Máš právo říct svůj názor a své přání, které by mělo být respektováno! Máš právo na odpovědi na své otázky.*
- *Rodiče tě mají stále rádi a jsou pořád oba Tvými rodiči!*
- *Rodiče po tobě nesmí chtít, aby sis vybral, kterého máš raději a vybral si mezi nimi!*
- *Pokud se o tebe rodiče přetahují a chovají se ošklivě, máš právo jim říct, že se ti to nelíbí!*
- *Rodiče by si přes tebe neměli předávat informace a dělat si z tebe poslička, měli by mluvit spolu!*
- *Budeš mít dva domovy – jeden u mámy a druhý u táty!*

Neboj se rodičům říci, když se na ně zlobíš nebo si smutný či zmatený kvůli jejich rozchodu, je naprosto normální se takto cítit. Neboj se svěřit někomu blízkému, komu důvěřuješ, se svým trápením, může tě vyslechnout a podpořit tě (dospělý v kroužku, učitelka, příbuzný apod.) O trápení je potřeba mluvit, aby se vyřešilo! Pokud nemáš v okolí nikoho, můžeš zavolat na Linku bezpečí (tel. 116 111, <http://www.linkabezpeci.cz/>) – je anonymní a zdarma.

Při rozvodu/rozchodu rodičů se můžeš setkat i se sociálním pracovníkem OSPOD, může tě navštívit doma nebo ve škole, nebo ho můžeš navštívit ty sám. Pokud se s ním potkáš, neboj se projevit svůj názor, říct své přání, tvůj názor je pro něj důležitý a potřebuje ho vědět, aby zjistil, co je pro tebe nejlepší a nejvhodnější. **Pracovník je tu od toho, aby ti pomohl a chránil tě - to není možné, pokud se o tvém trápení nedozví!**

Týrání a zneužívání

- děje se ti něco špatného – ubližuje ti někdo, bije tě někdo?
- dotýká se tě někdo na intimních místech?
- dělá ti někdo něco, co se ti nelíbí nebo si to nepřejíš?

Každý máme svá práva a nikdo nám nesmí dělat to, co nám ubližuje nebo nás nějak poškozují!

Co je to týrání?

– když ti někdo ubližuje nebo tě opakovaně zraní – způsobuje ti touto činností bolest, modřiny, jiná poranění nebo zlomeniny. Někdy takové týrání – ubližování, může být jen psychické (slovní). Může se jednat o bití, fackování, škracení, pálení, házení předměty, kopání, ponižování a nadávky.

Nikdo nemá právo se k tobě takhle chovat! Pokud si akutně ohrožen, volej číslo 158 - Policii, která tě musí ochránit!

Co je to sexuální zneužívání?

- pokud tě někdo nutí do sexuálních aktivit, které se ti nelíbí, nebo je nechceš dělat
 - o např. se může jednat o:
 - nucení k líbání
 - dotýkání na intimních místech
 - nucení k děláním nějakých sexuálních aktivit
 - nucení k dívání se na videa nebo fotografie se sexuálním obsahem
 - nucení, aby ses před někým dotýkal na svých intimních místech (pohlavní orgány, apod.)
 - nucení, aby ses dotýkal cizích intimních míst

Nikdo nemá právo se takto k tobě chovat či se tě takto dotýkat!

Co s tím dělat?

Pokud ti někdo ubližuje – zneužívá tě či týrá, nenechávej si to pro sebe, když se to nikdo nedozví, nezmění se to! Musíš najít odvahu se svěřit – paní učitelce, příbuznému, či jinému dospělému, ke kterému máš důvěru, případně zavolat na Linku bezpečí či zajít na OSPOD a svěřit se sociálnímu pracovníkovi.

Materiál byl vypracován s využitím materiálů Linky Bezpečí a inspirací ze standardů kvality SPOD ÚMČ Praha 13.